

TANANYAGOK BEMUTATÁSA

Szabó László¹⁹

Magyar Mozaik III. Nyelvoktató cd-rom

A Magyar Mozaik nyelvoktató cd-rom elkészültekor várhatóan elérhető közelségbe kerül Magyarország európai uniós csatlakozása és már befejezett tény a NATO-tagság. Az ország ily módon egyre szorosabban integrálódik az európai országok, illetve a Nyugat gazdasági és politikai vérkeringésébe, ami nem csak azt jelenti, hogy a magyaroknak kell világnyelveket tanulniuk, hanem várhatóan tovább nő a világ érdeklődése is Magyarország és a magyar nyelv iránt. Valószínűleg a jelenleginél is több külföldi fog folyamatosan hosszabb-rövidebb időt tölteni Magyarországon, és a külföldön élő magyarok számára is számos új (üzleti-kulturális stb.) lehetőség nyílik az óhazában. Ennek megfelelően a magyar nyelv oktatásának is el kell érnie a világnyelvek oktatásának, illetve a fejlett országok nyelvoktatásának szakmai és technikai színvonalát. Ez mindenképpen indokolttá teszi korszerű multimédiás nyelvoktató anyagok megjelenését, sőt egymással való versenyzését is. Ez egyaránt vonatkozik a cd-romon való forgalmazásra, illetve az Interneten történő publikálásra.

A Magyar Mozaik III. erős haladó szintű tananyag és országismereti ismeretanyag, mely megalapozott magyartudást feltételez. Elsősorban azokhoz szól, akik külföldiként már hosszabb ideje Magyarországon élnek, vagy rokoni szálak révén kerültek szorosabb kapcsolatba a magyar nyelvvel. Ugyanígy segíteni kíván azoknak a magyaroknak is, akik már külföldön születtek, esetleg hosszabb ideje távol élnek az országtól, és szükségét látják nyelvtudásuk tökéletesítésének. Ennek megfelelően tág nyelvi körből meríti anyagát a korszerű természetföldrajzi ismertetésen kezdve az oldottabb hétköznapi stíluson át az autentikus újságszövegekig.

Országismereti része, kép- és filmanyaga, részben eltérő gyakorlatai, valamint a tananyag feldolgozásmódja miatt otthoni kiegészítésként és az

---

¹⁹ ELTE, ITK

órán tanultak átisméltése céljából jól használható a hasonló címen megjelenő tankönyvhöz és munkafüzethez.

A Magyar Mozaik és a multimédia

A multimédiás formában történő nyelvoktatásról sokféle elképzelés él a köztudatban. Játékos szótanuló programoktól videofilmeik interaktív feldolgozásáig szinte már minden lehetőséget végigpróbáltak újító kedvű szoftverfejlesztők. A Magyar Mozaik készítői abból indultak ki, hogy a multimédia nem hoz forradalmi változást a tanulás folyamatába, "csupán" az eddig használatos és bevált információtároló eszközöket (könyv, magnókazetta, videó stb.) egyesíti egy egységes közegben (a multimédiás számítógépen), és ezáltal az interaktivitás új lehetőségeit teremti meg. A Magyar Mozaikot a fejlesztés során ezért elsősorban egy számos funkcióval kiegészített tankönyvnek tekintettük.

Erős haladó szinten, mikor már főként hosszabb szövegek feldolgozása folyik, első lépés mindig a szövegek globális megértése. Ezt elősegítendő bizonyos - nehézség vagy témakör szerinti - kulcsszavak angol jelentését olvasás közben, rákattintással azonnal elérhetővé tettük, amivel igyekeztünk kiküszöbölni a folyamatos szótárhasználat körülményességét. Az olvasmányszövegek természetesen párhuzamosan meg is hallgathatók. A globális szövegértést követi az olvasmányok részletekbe menő feldolgozása, amit a kb. 9000 szót felölelő, gombnyomásra megjelenő szótár, a mondatról mondatra történő fordítás és a szintén mondatról mondatra történő meghallgatás lehetősége könnyít meg. Ezekre a sokaknak esetleg "iskolásnak" tűnő módszerekre azért van szükség, mert a cd-rom mint információhordozó eszköz egyelőre, a Magyar Mozaik pedig alapkonceptiójánál fogva is a tanár nélküli egyéni tanulás eszköze, ahol nélkülözhetetlen az azonnali visszacsatolás.

Az olvasott (és meghallgatott) szövegekben található ismeretanyag mélyebb elsajátítását és tágabb összefüggésekbe helyezését biztosítják a további funkciók. A nyelvtan-funkciót kiválasztva előtűnnek a szövegekből azok a szerkezetek vagy mondatok, melyek magyarázatát a szerzők ezen a szinten kívánatosnak tartották, és a kiemelt szövegrészekre kattintva máris a tananyag nyelvtani moduljába lépünk át, ahol az adott nyelvtani jelenség megértésén túlmenően a tananyaghoz rendelt teljes nyelvtant végigböngészhetjük. A Magyar Mozaik III. nem tartalmaz átfogó leíró nyelvtant, hanem csak az adott szinthez igazított gyakorlatias és sok példával illusztrált - mindazonáltal igen részletes - szabálygyűjteményt.

Szintén gombnyomásra érhető el a tananyag elsajátításának legfontosabb eszköze, a megközelítőleg ötszáz interaktív lexikai és nyelvtani gyakorlat. Ezek a - nem mindig csak szöveges, hanem esetenként hangra vagy képekre is épülő - feladatok gyorsan átláthatók és megoldhatók, általában a tanárok és a tanulók által ismert hagyományos gyakorlatok multimédiás változatai, azzal a különbséggel, hogy mindig biztosított a közvetett vagy a közvetlen visszacsatolás. Az önellenőrzést segíti a tananyag főmenüjéből elindítható feleletválasztós teszt-gyűjtemény. Több száz, az olvasmányokon alapuló nyelvtani és lexikai feladat révén ellenőrizheti megszerzett tudását a felhasználó.

Az eddig ismertetett funkciók használatával azonban még nem ér véget a tanulás. A legizgalmasabb lehetőség az országismeret-ikonra kattintva tárul föl: átléphetünk a tananyaghoz hozzárendelt módon, azzal párhuzamosan, de a nyelvtani egységhez hasonlóan attól függetlenül is teljes értékűen használható országismeret-modulba. Az országismereti szövegek - angol fordításuk a programból szintén elérhető - bő ismeretanyaggal egészítik ki a tananyagban olvasottakat és gazdag illusztrációs anyagot is tartalmaznak (számos fotó és mintegy félórányi videoanyag mutatja be Magyarországot egyes vidékeit és kultúráját). A fotók és a videók összerendezve külön is elérhetők a fotogaléria funkció révén, és országismereti kvíz segítségével játékosan is ellenőrizhetjük Magyarországgal kapcsolatos ismereteinket (az országismereti részben olvasottak elsajátítását).

Az ismeretanyag bővítésének ma már nélkülözhetetlen eszköze az Internet. A Magyar Mozaik országismereti részébe számos - tartósnak ítélt - "linket" építettünk be, melyek kattintásra kivisznek a világháló magyar szegmensébe. A címloldalról, illetve az országismereti rész főmenüjéből is kiléphetünk egy folyamatosan frissített website-ra (www.bni.hu), ahol az összeállított címlista szerkezete az országismereti modul felépítését igyekszik követni és grafikai megjelenítésében is a cd-romot idézi.

A program felépítése

A központi menüből (zöld háttér) könnyen áttekinthető a Magyar Mozaik felépítése. Az üveglablak rózsái (navigációs gombok) jelzik a lehetséges haladási irányt. A Tananyagra kattintva a tananyag-főmenübe, az Országismeret-re kattintva az országismereti rész főmenüjébe jutunk, az Internet-felirat pedig egy böngészőprogram betöltése után az Interneten folyamatosan frissített Internet-főmenübe (URL-lista) vezet bennünket.

A tananyag használata

A címdalról a tananyag irányába haladva a tananyag főmenü oldalára jutunk, ahol hat témakörből választhatunk. Az egyes témakörökbe belépve kijelölhetjük azt a résztémát, amivel foglalkozni kívánunk.

A tananyag olvasmányszövegek köré épül, melyek megértését és feldolgozását számos funkció segíti elő. Célszerű a tanulást a szövegek elolvasásával, illetve egészben vagy mondatról mondatra történő meghallgatásával kezdeni. A szövegek a szintnek megfelelően nehezek (esetenként igen nehéz tudományos vagy irodalmi szövegek), ezért először törekedjünk a lényegi (globális) értésre, amihez a kulcsszavak gyors segítséget nyújtanak. A szövegek részletekbe menő megértéséhez ezután (vagy emellett) használhatjuk a beépített szótárat, majd végül a mondatonként nyomom követhető angol fordítást. A szókincs bővítését és a lexikális ismeretek elmélyítését szolgálja a szövegekhez számos esetben mellékelt szószedet. Csak az olvasmányszövegek teljes megértését követően kezdjük el a gyakorlatok megoldását, mivel azok általában szorosan kötődnek a szövegekhez. A nyelvtan gombra kattintva a szöveg bizonyos nyelvtani vonatkozásainak is utánanézhethetünk, és elmélyedhetünk a nyelvtani összefoglalóban. Az olvasmányszövegekből a témák kapcsolódása esetén továbbléphetünk az országismeret-modulba. A szövegeket szükség esetén ki is nyomtathatjuk.

A tananyaghoz kapcsolódó funkciók

A szövegek tanulását elősegítő egyes funkciókat működtető gombok a szöveges mező körül helyezkednek el. Egyik típusukra kattintva nyomban működésbe lép az adott funkció (nyomtatás, szótár, szószedet, navigációs gombok), másik típusuknál pedig egy állapot bekapcsolását érzük el (szöveg-hallgatás, fordítás, országismeret, nyelvtan, kulcsszavak). A bekapcsolt állapotot vagy automatikusan jelzik a szövegből más-más színnel kiemelt szavak, vagy pedig a szöveg fölé vitt kurzor mutatja a lehetőségeket (fordítás, szöveg-hallgatás). A gombokra ismételten kattintva az adott funkció kikapcsolható. (Ha egy szövegnek nincsenek meghatározva országismereti vagy nyelvtani vonatkozásai, vagy nem tartozik hozzá szószedet, a funkció nem kapcsolható be.)

1. Olvasmányszövegek

Nehéz, nyelvtanilag is összetett, különféle stílusrétegeket képviselő rövidebb és hosszabb autentikus - tehát eredetileg nem oktatási célra szánt - szövegek, melyek csak a szükséges mértékben vannak szerkesztve.

2. A szövegek meghallgatása

Az alul elhelyezkedő hangszóró-gombra kattintva megjelenik egy egyszerűen használható kezelőpanel, melynek segítségével meghallgathatjuk a teljes szöveget, megállíthatjuk, visszaléphetünk az elejére. Ugyanakkor a szöveges mező jobb oldalán egy hangerőszabályzót is láthatunk.

A hangszóró-gomb bekapcsolt állapota esetén a szöveges mezőben a kurzor fejhallgatóvá változik, és a mondatok egyenként meghallgathatók.

3. Kulcsszavak

A szövegek nehezebbnek ítélt vagy a téma szempontjából kiemelt szavai a kulcs-gombra kattintva színükkel a szövegből kiemelkednek, és aktuális jelentésük rákattintással megtekinthető.

4. Szótár

A Magyar Mozaik több ezer szót tartalmazó szógyűjteménye a két modulban előforduló szavakra korlátozódik, azok gyors, lényegi megértését kívánja elősegíteni, de nem pótol egy teljes szótárat. Részletes szótár elérhető különböző cd-romokon, de rendelkezésre áll már párhuzamosan használható kétnyelvű online-szótár az Interneten is (pl.: www.sztaki.hu).

5. Fordítás

A fordítás-gombra kattintva a fordítás üzemmód bekapcsolt állapotba kerül. Ha ezt követően a kurzort a szöveg fölé húzzuk, az adott mondat inverzére változik és rákattintás után egy, a szöveg fölötti kisebb mezőben az adott mondat angol fordítása olvasható (hosszabb mondat esetén részekre bontva).

6. Szószedet

Egyes fontosabbnak ítélt szócsaládok, szavak pontos jelentését, rokon értelmű szavait és mondatbeli környezetét példákkal is bemutató információk táblázatos formában. Nem minden olvasmány esetében élő funkció.

7. Gyakorlatok

A tananyag gyakorlására a szövegekhez kapcsolódó különböző típusú interaktív lexikai és nyelvtani gyakorlatok szolgálnak, melyek a gyakorlatgomb (fogaskerék-szimbólum) megnyomása után megjelenő gyakorlatmenüből érhető el. A gyakorlatmenü oldalára visszalépve egy kis "pipa" jelzi azokat a gyakorlatokat, melyeknél már jártunk.

A tananyag feldolgozását az alábbi típusú interaktív gyakorlatok segítik:

- "Drag and drop". A feladat szövegét tartalmazó mező alatt összekeverve elhelyezett szavakat (vagy kifejezéseket) az egérrel "megfogjuk", és a helyükre húzzuk. Téves választás esetén az elhúzható mező visszaugrik a helyére. Esetenként több jó megoldás is lehetséges.
- Ennek a gyakorlattípusnak egy másik változatában szavak csoportosítása a feladat. A megadott szavakat bizonyos szempontok szerint képekre vagy mezőkre kell húznunk.
- "Összeparosító feladat". A bal oldali mezők bármelyikébe kattintva a mező elszíneződik és a kurzor nyomában egy kék nyíl jelenik meg. Ezzel a nyíllal kell kapcsolódnia a másik oldalra a gyakorlat utasításainak megfelelően egy másik mezőhöz. Ha a választás rossz, a nyíl visszaugrik és eltűnik, ha jó, akkor pedig az egér elengedése után is a helyén marad.
- "Beírós feladat". Az utasításoknak megfelelően be kell írni a szürke mezőkbe a hiányzó szavakat vagy kifejezéseket. A válasz helyessége az "enter"-billentyű leütésével ellenőrizhető. Bizonyos feladatoknál több választ is elfogad a program. Az aktív mezőben a kurzor villogása jelzi, hova lehet beleírni, és ha a következő mezőbe kívánunk átlépni, használhatjuk a tabulátort vagy belekattinthatunk az egérrel. A feladat alatt minden esetben megoldás-gomb biztosítja a visszacsatolást. (Ne a megoldás megtekintésével kezd a feladat megoldását!)
- "Feleletválasztós gyakorlat". A szövegen belül a program több kiemelt megoldási lehetőséget kínál. Ezek közül kell kattintással kiválasztani a helyeset. Ekkor a szó kékre színeződik, a többi esetben pedig pirosra. Egy megoldás-gomb itt is segíti a helyes válaszok gyors áttekintését.

- "Igaz-hamis-(nem szerepelt) gyakorlat". Az ismert feladattípus interaktív változata. Az eredeti szöveggel egybevetve kattintással igaznak vagy hamisnak (esetleg nem szerepeltnek) ítéljük a bal oldalon sorakozó mondatokat. A helyes választ a gép hanggal és vizuális módon (pipa, színváltozás) is jelzi.
- "Halmazba rendezés feladat". A megadott szavakat, kifejezéseket kell a feladat szövegében megadott szempontok szerint halmazokba szétválogatni. Ha a megfogott szót jó halmazba tettük, akkor új helyén marad, ellenkező esetben visszaugrik az eredeti helyére.
- "Vírusirtó-gyakorlat". A felhasználónak az eredeti szövegtől megadott számú ponton eltérő szövegben rákattintással meg kell találnia azokat a szavakat, melyeket egy "gonosz vírus" kicserélt. Ha a feladatot nehéznek találjuk, vagy nincs türelmünk a szöveget egybevetni az eredetivel, megnyomhatjuk a megoldás-gombot. Ez gyorsabb, de a tanulás szempontjából kevésbé hasznos megoldás.
- "Kakukktojás". A megadott szóhalmazból a feladat szövegének megfelelően ki kell választani azt a szót (vagy azokat a szavakat), amelyek nem illenek a többi közé. Helyes megoldás esetén a kiválasztott szó elszíneződik.
- "Szórendező feladat". Egy jól elkülönített mezőben kell az egérrel "megragadni" és helyükre húzni a szavakat. A helyes szórend kialakulását a mondat végén egy pipa megjelenése jelzi.
- "Mondatépítő feladat". Egy alapmondatot (tőmondatot) vagy szó szerkezetet bővítünk oly módon, hogy a jobb oldalon megjelenő mondatrészt az egérrel mindig a helyére húzzuk. Ha a mondat vagy összetett szó szerkezet elkészült, a már ismert pipa jelenik meg a végén.
- "Hang-puzzle". A kis hangszóró-képekre kattintva egy-egy mondatot (vagy tagmondatot) hallunk. Ezt követően a képeket az egérrel a megfelelő bal oldali sorszám mellé húzva rekonstruáljuk a szöveg eredeti (logikus) sorrendjét.
- "Tollbamondás". A hangszóró-gombra kattintva meghallgatjuk a diktált szöveget, és a felkínált mezőbe beírjuk a hallottakat. A szöveget többször is meghallgathatjuk, hallgatás közben tetszés szerint megállíthatjuk, előre-hátra tekerhetjük, részletekben is lejátszhatjuk. A feladat megoldása után az "enter"-billentyű leütésével ellenőrizhetjük magunkat.

8. Nyelvtan, nyelvtani összefoglaló

A szöveghez kapcsolódó nyelvtan elérhető az olvasmányokat tartalmazó oldalról a nyelvtangomb segítségével (innen tovább lehet lépni az összefoglalóba). A nyelvtani összefoglaló tartalomjegyzéke közvetlenül pedig a tananyag-menüből érhető el. (Az összefoglaló csak a szerzők által ezen a - harmadik - szinten fontosnak tekintett nyelvi kérdésekre terjed ki.)

9. Nyomtatás

A nyomtatás gombra kattintva az adott olvasmány teljes szövege ki-nyomtatódik (nemcsak az adott oldalon látható szöveg).

Országismeret

Az országismeret nem része a tananyagnak, de sok szállal kapcsolódik hozzá. Önmagában is használható, de célja elsősorban a tananyag kiegészítése (ezt tükrözik belső arányai is). Használhatjuk főmenüjéből kiindulva vagy pedig a tananyagból egyes konkrét kapcsolódási pontokhoz érkezve is. Az alábbi beépített funkciókkal rendelkezik:

1. Hotword-ök

A szövegben látható hotword-ökre kattintva képeket, videofelvételeket láthatunk Magyarországról vagy irányított módon kiléphetünk az Internetre. Az adott funkciót mindig jelzi a kurzor típusa.

2. Szótár és fordítás

Elérhető a szokott helyéről (a szöveg jobb oldaláról) a szótár, valamint az adott szövegrész angol fordítása is. Az országismereti szövegek nem alkotják részét a tananyagnak, hanem kiegészítő olvasmányoszüvegek, ezért fordítá-suk nem mondatról mondatra, hanem csak egészében olvasható.

3. Fotógaléria

A fotógaléria-gomb segítségével a szövegektől függetlenül, külön is megtekinthetjük az összes előforduló képet és videoklipet. (Az összes kép nagy felbontásban rendelkezésre áll a cd-rom egy külön mappájában.)

4. Kvíz

Az olvasott ismeretanyaghoz játékos feladatok kapcsolódnak, melyek a kvíz-gomb segítségével érhetőek el. A szöveges vagy képekhez kötődő kérdésekre három lehetséges felelet közül kell kiválasztani a helyeset.

Az országismeret főmenüjéből ki lehet lépni az Internetre is, ahol egy folyamatosan frissített oldalról lehet tovább folytatni a Magyarországgal kapcsolatos ismeretek bővítését.

Internet

A főmenüből, az országismeret-modul főmenüjéből és más helyekről is kapcsolódik a program az Internethez, és gombnyomásra betölti az alapértelmezett böngészőprogramot, majd vagy a kért helyre (URL-hez) vagy egy folyamatosan karbantartott web-oldalra - <http://www.bni.hu> - vezet, amely - a tananyaghoz és az országismereti szövegekhez kötődően - megpróbál áttekintést nyújtani a magyar nyelvű Internet-kínálatból. Ez a válogatás az Internet és a cd-rom jellegéből adódóan szubjektív és nem állandó.

A szerkesztett tartalomjegyzék lehetővé teszi, hogy szabadon válogathassunk a bőséges kínálatból, és hogy a szoftverfejlesztők az időközben megszünt vagy módosult címeket újabbakkal vagy a régiek új címével pótolják.

Az Internet-címek kizárólag a fenti módon történő, többlépcsős elérése azonban nehézkessé tenné a böngészést, ezért az egyes címek sok helyről közvetlenül elérhetőek. Ha a webszerver, a website megszűnése vagy az elérési út megváltozása miatt hibaüzenetet kapunk, próbáljuk meg újra a keresést a folyamatosan frissített website-ról.

A www.bni.hu -n elérhető egy űrlap is, melynek kitöltésével véleményeket, kérdéseket és javaslatokat lehet eljuttatni a cd-rom készítőihez.